

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

17. prosince 2020*

„Řízení o předběžné otázce – Volný pohyb osob – Svoboda usazování – Přístup k povolání advokáta – Osvobození od povinnosti absolvovat odbornou přípravu a mít diplom – Přiznání osvobození – Podmínky – Vnitrostátní právní úprava, která stanoví osvobození ve prospěch současných a bývalých úředníků kategorie A nebo osob jim postavených na roveň, kteří mají odbornou praxi v oblasti vnitrostátního práva získanou v tuzemsku v rámci veřejné služby dotčeného členského státu nebo v rámci mezinárodní organizace“

Ve věci C-218/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Cour de cassation (Kasační soud, Francie) ze dne 20. února 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 12. března 2019, v řízení

Adina Onofrei

proti

Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris,

Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris,

Procureur général près la cour d'appel de Paris,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, L. Bay Larsen (zpravodaj), C. Toader, M. Safjan a N. Jääskinen, soudci,

generální advokát: M. Bobek,

vedoucí soudní kanceláře: R. Şereş, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 17. června 2020,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za A. Onofrei J. Jourdanem a F. Abouzeid, avocats,
- za conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris a bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris H. Farge a C. Waquet, avocates,

* Jednací jazyk: francouzština.

- za francouzskou vládu A. Daniel a A.-L. Desjonquères, jako zmocněnkyněmi,
 - za řeckou vládu M. Tassopoulou a D. Tsagkaraki, jako zmocněnkyněmi,
 - za Evropskou komisi B.-R. Killmannem, É. Gippini Fournierem a H. Støvlbækem, jako zmocněnci,
- po vylischnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 16. září 2020,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 45 a 49 SFEU s ohledem na podmínky přístupu k povolání advokáta stanovené ve vnitrostátní právní úpravě.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Adinou Onofrei na jedné straně a conseil de l'ordre des avocats de Paris (rada advokátní komory v Paříži, Francie), bâtonnier de l'ordre des avocats de Paris (předseda advokátní komory v Paříži) a procureur général près la cour d'appel de Paris (státní zástupce při odvolacím soudu v Paříži) na straně druhé ohledně žádosti A. Onofrei o zápis do seznamu advokátů.

Právní rámec

Francouzské právo

- 3 Pokud jde o přístup k povolání advokáta, článek 11 loi n° 71-1130, du 31 décembre 1971, portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques (zákon č. 71-1130 ze dne 31. prosince 1971 o reformě některých justičních a právnických povolání), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „zákon č. 71-1130“), stanoví:

„Nikomu nesmí být umožněn výkon povolání advokáta, pokud nesplňuje tyto podmínky:

1° Je francouzským státním příslušníkem nebo státním příslušníkem členského státu Evropské unie či státu, který je smluvní stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru [...];

2° Je držitelem alespoň magisterského vysokoškolského diplomu v oboru právo nebo diplomů uznaných za rovnocenné pro výkon povolání společnou vyhláškou ministra spravedlnosti a ministra pro univerzitní vzdělání, s výhradou právních předpisů přijatých k provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 7. září 2005 [o uznávání odborných kvalifikací (Úř. věst. 2005, L 255, s. 22)], ve znění pozdějších předpisů, a předpisů, které se týkají osob, jež ve Francii vykonávaly některé funkce nebo činnosti;

3° Je držitelem osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, s výhradou právních předpisů uvedených v bodě 2° [...]

[...]“

- 4 Pokud jde o tyto právní předpisy, článek 98 décret n° 91-1197, du 27 novembre 1991, organisant la profession d'avocat (nařízení č. 91-1197 ze dne 27. listopadu 1991, jímž se upravuje výkon povolání advokáta), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „nařízení č. 91-1197“) stanoví:

„Od povinnosti absolvovat teoretickou a praktickou odbornou přípravu a povinnosti získat osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta jsou osvobozeni:

[...]

4° současní a bývalí úředníci kategorie A nebo osoby jim postavené na roveň, kteří v tomto postavení vykonávali právní činnosti nejméně po dobu osmi let u správního orgánu nebo ve veřejné správě nebo u mezinárodní organizace;

[...]“

- 5 Podle článku 5a loi n° 83-634, du 13 juillet 1983, portant droits et obligations des fonctionnaires (zákon č. 83-634 ze dne 13. července 1983 o právech a povinnostech úředníků), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „zákon č. 83-634“), platí, že „[s]tátní příslušníci členských států Evropského společenství nebo jiného státu, který je smluvní stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru, s výjimkou Francie, mají přístup do pracovních útvarů, pracovních tříd a na pracovní místa za podmínek stanovených ve všeobecném služebním řádu. Nemají však přístup k pracovním místům, na kterých nelze výkon dané funkce oddělit od výkonu svrchovanosti nebo zahrnuje přímou či nepřímou účast na výkonu pravomocí veřejné moci státu nebo jiných veřejnoprávních územích celků.

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 6 Úřednice Evropské komise A. Onofrei požádala o zápis do seznamu advokátů advokátní komory v Paříži na základě ustanovení o osvobození obsaženého v čl. 98 bodě 4° nařízení č. 91-1197.
- 7 Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že ačkoliv rada advokátní komory v Paříži konstatovala, že A. Onofrei, která je držitelkou magisterského vysokoškolského diplomu, diplomu z postgraduálního studia a doktorátu v oboru práva, které vydaly francouzské univerzity, splňuje podmínku týkající se diplomu stanovenou v čl. 11 bodě 2° zákona č. 71-1130, její žádost zamítla s odůvodněním, že nikdy nevykonávala žádnou funkci u správního orgánu nebo ve veřejné správě, na kterou by se vztahoval francouzský služební řád, a nikdy nebyla francouzským správním orgánem nebo francouzskou veřejnou správou vyslána k mezinárodní organizaci, a proto nesplňuje podmínky stanovené pro tento odchylný přístup k povolání advokáta.
- 8 Cour d'appel de Paris (odvolací soud v Paříži) toto rozhodnutí potvrdil. Své úvahy založil na předpokladu, že cílem snahy zajistit, aby měl advokát uspokojivou znalost vnitrostátního práva, je zaručit komplexní, patřičný a účinný výkon práv jednotlivců na obhajobu; toto právo sice obsahuje řadu evropských pravidel, ale stále si zachovává své specifické rysy a neomezuje se pouze na posledně uvedená pravidla. Dále konstatoval, že A. Onofrei vykonávala v Komisi funkci v oblasti unijního práva týkající se vnitřního trhu, státních podpor, jednání narušujících hospodářskou soutěž a nových evropských pravidel v oblasti zlepšování právní úpravy, a vyvodil z toho, že nedoložila žádnou praxi v oblasti vnitrostátního práva.
- 9 Cour de cassation (Kasační soud, Francie), u kterého byl podán kasační opravný prostředek týkající se zejména porušení volného pohybu pracovníků a svobody usazování, si klade otázku, zda je rozhodnutí o nezapsání A. Onofrei na seznam advokátů advokátní komory v Paříži slučitelné s unijním právem.

- 10 Poté, co Cour de cassation (Kasační soud) provedl analýzu vnitrostátního práva, nejprve konstatoval, že ze zákona č. 71-1130 vyplývá, že advokát může vykonávat své povolání svobodně nebo jako zaměstnanec. Dále uvedl, že článek 11 tohoto zákona podmiňuje přístup k tomuto povolání tím, že uchazeč vykonával ve Francii určité funkce nebo činnosti, a že lze mít za to, že čl. 98 bod 4° nařízení č. 91-1197 podmiňuje osvobození od povinnosti absolvovat odbornou přípravu a mít diplom za účelem tohoto přístupu působením výhradně ve francouzské veřejné službě a dále že podmiňuje toto osvobození znalostí vnitrostátního práva „francouzského původu“. Uvedený soud z toho dovodil, že vnitrostátní opatření, které je tvořeno kombinací těchto předpisů, lze považovat za opatření, které zavádí omezení volného pohybu pracovníků nebo svobody usazování.
- 11 Předkládající soud má za to, že je třeba nejprve zjistit, zda se uvedené opatření použije bez rozdílu na státní příslušníky hostitelského členského státu či členského státu usazení a na státní příslušníky jiných členských států, nebo zda je diskriminační.
- 12 V tomto ohledu zmíněný soud zejména uvedl, že z článku 5a zákona č. 83-634 vyplývá, že s výjimkou určitých pracovních míst, která jsou spojena s výkonem svrchovanosti nebo pravomocí veřejné moci, mají k francouzské veřejné službě přístup všichni státní příslušníci členských států Unie, takže osvobození dotčené ve věci v původním řízení je podmíněno působením u správních orgánů, které sice jsou vnitrostátní, ale z velké části jsou přístupné všem státním příslušníkům členských států.
- 13 S ohledem na skutečnost, že uplatnění tohoto osvobození je založeno na kritériích spočívajících ve výkonu určitých funkcí nebo činností ve Francii, znalosti vnitrostátního práva a působení ve francouzské veřejné službě, z toho nicméně podle předkládajícího soudu vyplývá, že k uvedenému osvobození může fakticky dojít pouze v případě pracovníků francouzských správních orgánů, kteří vykonávali svou profesní činnost na francouzském území, přičemž valná většina z nich má francouzskou státní příslušnost, a v případě zaměstnanců unijní veřejné služby k němu dojít nemůže, ačkoliv tyto osoby vykonávaly právní činnosti v oblasti vnitrostátního práva „francouzského původu“ mimo francouzské území. Podle předkládajícího soudu lze tudíž mít za to, že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení zavádí nepřímou diskriminaci na základě státní příslušnosti. Předpokladem právě uvedeného je, že francouzská veřejná služba a unijní veřejná služba mohou být považovány za objektivně srovnatelné entity.
- 14 Předkládající soud nakonec dospěl k závěru, že aby mohla být posuzovaná omezení odůvodněna naléhavými důvody obecného zájmu nebo důvody veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví, musí být v každém případě s to zaručit uskutečnění sledovaného cíle a nepřekračovat rámec toho, co je nezbytné k jeho dosažení. V tomto ohledu zdůraznil, že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení pro účely posouzení žádosti o osvobození od povinnosti absolvovat odbornou přípravu a mít diplom nestanoví, že by uchazeč musel znát nějakou oblast vnitrostátního práva, která by specificky souvisela s organizací vnitrostátních soudů nebo s řízením před těmito soudy.
- 15 Za těchto podmínek se Cour de cassation (Kasační soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
 - „1) Brání zásada, podle níž [Smlouva o EHS], nyní po změnách [Smlouva o FEU], vytvořila vlastní právní řád, který je začleněn do právních systémů členských států a je závazný pro jejich soudy, vnitrostátním právním předpisům, které podmiňují osvobození od podmínek odborné přípravy a diplomu, které jsou v zásadě stanoveny pro přístup k povolání advokáta, požadavkem dostatečné znalosti vnitrostátního práva francouzského původu na straně žadatele o osvobození, čímž je vyloučeno zohlednění podobné znalosti pouze práva Evropské unie?
 - 2) Brání články 45 a 49 [SFEU] vnitrostátním právním předpisům, které vyhražují osvobození od podmínek odborné přípravy a diplomu, které jsou v zásadě stanoveny pro přístup k povolání advokáta, pro určité zaměstnance veřejné služby téhož členského státu, kteří v tomto postavení

vykonávali ve Francii právní činnosti u správního orgánu nebo ve veřejné správě nebo u mezinárodní organizace, a z nároku na toto osvobození vylučují současné nebo bývalé zaměstnance evropské veřejné služby, kteří v tomto postavení vykonávali právní činnosti v jedné či více oblastech práva Evropské unie v rámci Evropské komise?“

K předběžným otázkám

- 16 Pokud jde o „osvobození od podmínek odborné přípravy a diplomu, které jsou v zásadě stanoveny pro přístup k povolání advokáta“, jež je zmíněno v obou předběžných otázkách, předkládající soud na žádost Soudního dvora upřesnil, že tento výraz odkazuje na osvobození od povinnosti absolvovat teoretickou a praktickou odbornou přípravu zajišťovanou regionálními centry odborného vzdělávání a od povinnosti získat osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, které je uvedeno v prvním pododstavci článku 98 nařízení č. 91-1197.
- 17 Co se týče podmínky, podle níž se osvobození od povinnosti absolvovat teoretickou a praktickou odbornou přípravu a od povinnosti získat osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta za účelem přístupu k povolání advokáta týká podle druhé otázky některých zaměstnanců francouzské veřejné služby, francouzská vláda tento výklad vnitrostátní právní úpravy zpochybňuje a tvrdí, že uvedená podmínka musí být vykládána široce tak, aby kromě francouzské veřejné služby zahrnovala i evropskou veřejnou službu nebo veřejnou službu ostatních členských států.
- 18 Je třeba připomenout, že Soudní dvůr je v rámci řízení o předběžné otázce oprávněn výlučně k tomu, aby se vyslovil k výkladu nebo platnosti unijního práva s ohledem na skutkovou a právní situaci, jak je popsána předkládajícím soudem, a poskytl tomuto soudu skutečnosti potřebné pro vyřešení sporu, který mu byl předložen (viz rozsudek ze dne 6. července 2017, Air Berlin, C-290/16, EU:C:2017:523, bod 41).
- 19 Za těchto podmínek je třeba se druhou otázkou zabývat na základě předpokladu předkládajícího soudu, podle kterého vnitrostátní právní úprava relevantní v rámci sporu v původním řízení stanoví, že se osvobození od povinnosti absolvovat teoretickou a praktickou odbornou přípravu a od povinnosti získat osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta za účelem přístupu k povolání advokáta týká některých zaměstnanců výlučně francouzské veřejné služby.
- 20 Jak kromě toho uvedl generální advokát v bodě 36 svého stanoviska, z předkládacího rozhodnutí a vyjádření předložených Soudnímu dvoru vyplývá, že výraz „znalost francouzského práva“, který je uveden v první otázce, musí být ve skutečnosti chápán ve smyslu „praxe v oblasti francouzského práva“. Podle předkládajícího soudu totiž z judikatury Conseil constitutionnel (Ústavní rada, Francie) vyplývá, že právě prostřednictvím podmínky výkonu činnosti či funkce právní povahy v tuzemsku po dostatečně dlouhou dobu chtěl zákonodárce zajistit, aby měly osoby vykonávající povolání advokáta odbornou způsobilost v oblasti francouzského práva.
- 21 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba posoudit společně, tedy je, zda musí být články 45 a 49 SFEU vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která vyhrazuje osvobození od podmínek absolvování odborné přípravy a získání osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, které jsou v zásadě stanoveny pro přístup k povolání advokáta, pro určité zaměstnance veřejné služby členského státu, kteří v tomto postavení vykonávali v tomto členském státě právní činnosti v oblasti vnitrostátního práva u správního orgánu nebo ve veřejné správě nebo u mezinárodní organizace, a z nároku na toto osvobození vylučuje úředníky a současné nebo bývalé zaměstnance unijní veřejné služby, kteří v tomto postavení vykonávali právní činnosti v jedné či více oblastech unijního práva.

- 22 Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, v této souvislosti vyplývá, že chce-li uchazeč využít výjimky, na jejímž základě mu je umožněn přístup k povolání advokáta vykonávanému ať už jako zaměstnanec nebo svobodně, aniž musí absolvovat teoretickou a praktickou odbornou přípravu, kterou zajišťují regionální centra odborného vzdělávání, a získat osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, musí splnit tři kumulativní podmínky: působení v rámci francouzské veřejné služby, výkon práce ve Francii u orgánu veřejné správy nebo mezinárodní organizace a praxe v oblasti francouzského práva.
- 23 V tomto ohledu je třeba připomenout, že za takové situace, jako je situace, která nastala ve věci v původním řízení, spadá výkon činností v rámci regulovaného povolání advokáta, za kterou advokát obvykle dostává odměnu od klienta nebo od kanceláře, ve které pracuje, pod článek 49 SFEU. Může-li mít odměna podobu platu, lze použít i článek 45 SFEU (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. listopadu 2003, Morgenbesser, C-313/01, EU:C:2003:612, body 43 a 60).
- 24 Kromě toho je třeba připomenout, že v případě, kdy nejsou harmonizovány podmínky přístupu k povolání, mohou členské státy vymezit znalosti a kvalifikaci nezbytné k výkonu tohoto povolání a požadovat předložení diplomu prokazujícího získání těchto znalostí a kvalifikace (rozsudky ze dne 10. prosince 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, bod 34, a ze dne 6. října 2015, Brouillard, C-298/14, EU:C:2015:652, bod 48).
- 25 Vzhledem k tomu, že podmínky přístupu k povolání advokáta v případě takové osoby, jako je A. Onofrei, která není oprávněna toto povolání vykonávat v žádném členském státě, dosud nejsou na unijní úrovni harmonizovány, je definování těchto podmínek nadále v pravomoci členských států.
- 26 Z toho vyplývá, že unijní právo nebrání tomu, aby právní úprava členského státu podmiňovala přístup k povolání advokáta tím, že dotyčná osoba musí mít znalosti a kvalifikaci, které jsou považovány za nezbytné.
- 27 Členské státy však musí při výkonu svých pravomocí v této oblasti dodržovat základní svobody zaručené Smlouvou o FEU a vnitrostátní právní předpisy přijaté v tomto ohledu nemohou představovat neodůvodněnou překážku účinného výkonu základních svobod zaručených v článcích 45 a 49 SFEU (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. prosince 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, bod 35).
- 28 Soudní dvůr rozhodl, že volný pohyb osob by nebyl uskutečňován v plném rozsahu, pokud by členské státy mohly odepřít uplatnění uvedených ustanovení těm svým státním příslušníkům, kteří využili možností stanovených unijním právem a kteří díky nim získali odbornou kvalifikaci v jiném členském státě, než je členský stát, jehož jsou příslušníky (obdobně viz rozsudek ze dne 6. října 2015, Brouillard, C-298/14, EU:C:2015:652, bod 27).
- 29 Tato úvaha se uplatní rovněž tehdy, pokud státní příslušník členského státu studoval a pobýval v jiném členském státě a v ještě jiném členském státě získal odbornou praxi, které se chce dovolávat v členském státě, ve kterém studoval a pobýval (obdobně viz rozsudek ze dne 6. října 2015, Brouillard, C-298/14, EU:C:2015:652, bod 27).
- 30 Je tedy třeba konstatovat, že články 45 a 49 SFEU v zásadě brání vnitrostátnímu opatření týkajícímu se podmínek, za kterých je třeba pro účely přístupu k povolání advokáta zohlednit odbornou praxi získanou v jiném členském státě, než je stát, jenž toto opatření přijal, které může bránit příslušníkům Unie, včetně státních příslušníků členského státu, jenž uvedené opatření přijal, ve výkonu základních svobod zaručených Smlouvou o FEU nebo činit tento výkon méně přitažlivým.
- 31 Je přitom třeba uvést, že jelikož francouzská právní úprava – jak je uvedeno v bodě 22 tohoto rozsudku – váže uplatnění výjimky, na jejímž základě je umožněn přístup k povolání advokáta vykonávanému ať už v postavení zaměstnance nebo svobodně, aniž je třeba absolvovat teoretickou a praktickou odbornou přípravu, kterou zajišťují regionální centra odborného vzdělávání, a získat osvědčení

o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, na tři kumulativní podmínky, které jsou připomenuty ve zmíněném bodě, tato právní úprava je opatřením, které může bránit příslušníkům Unie, včetně státních příslušníků členského státu, jenž uvedené opatření přijal, ve výkonu takových základních svobod zaručených Smlouvou o FEU, jako jsou svobody uvedené v člancích 45 a 49 SFEU, nebo činit tento výkon méně přitažlivým.

- 32 Omezení svobody pohybu lze připustit pouze tehdy, pokud je zaprvé odůvodněno naléhavým důvodem obecného zájmu a zadruhé je v souladu se zásadou proporcionality, což znamená, že musí být s to soudržným a systematickým způsobem zaručit uskutečnění sledovaného cíle a nesmí překračovat rámec toho, co je k jeho dosažení nezbytné [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. listopadu 2009, *Presidente del Consiglio dei Ministri*, C-169/08, EU:C:2009:709, bod 42 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 6. října 2020, *Komise v. Maďarsko (Vysokoškolské vzdělávání)*, C-66/18, EU:C:2020:792, bod 178 a citovaná judikatura].
- 33 Rada advokátní komory v Paříži a předseda advokátní komory v Paříži, jakož i francouzská vláda v podstatě tvrdí, že vnitrostátní opatření dotčené ve věci v původním řízení je odůvodněno naléhavými důvody obecného zájmu spočívajícími v ochraně příjemců právních služeb a v řádném výkonu spravedlnosti. Francouzská vláda pak konkrétně podotýká, že podmínky připomenuté v bodě 22 tohoto rozsudku, na které francouzská právní úprava váže přístup k povolání advokáta za situace, kdy je dotýčný osvobozen od povinnosti být držitelem osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, jsou s to zaručit uskutečnění cíle, který sledují, a jsou za tímto účelem nezbytné. Jednotlivci totiž nejsou sami schopni ověřit kvalitu poskytovaných služeb, a proto je na zákonodárci, aby vytvořil podmínky pro poskytování služeb vysoké kvality s cílem zajistit ochranu těchto jednotlivců. Stejně tak francouzská vláda podotýká, že mají-li soudy fungovat optimálním způsobem, musí u nich působit důvěryhodní, vzdělaní a kompetentní právní zástupci.
- 34 V tomto ohledu je třeba uvést, že ochrana spotřebitelů, zejména příjemců právních služeb poskytovaných právními zástupci, a řádný výkon spravedlnosti jsou cíle patřící mezi ty, které mohou být považovány za naléhavé důvody obecného zájmu, které jsou způsobilé odůvodnit omezení volného pohybu služeb (viz rozsudek ze dne 18. května 2017, *Lahorgue*, C-99/16, EU:C:2017:391, bod 34) i – jak uvedl generální advokát v bodě 66 svého stanoviska – volného pohybu pracovníků a svobody usazování (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 12. července 1984, *Klopp*, 107/83, EU:C:1984:270, bod 20, a ze dne 19. února 2002, *Wouters a další*, C-309/99, EU:C:2002:98, bod 122).
- 35 Nic přitom nenasvědčuje tomu, že by podmínky, za kterých francouzská právní úprava osvobozuje zejména držitele magisterského vysokoškolského diplomu v oboru právo nebo diplomů uznaných za rovnocenné k výkonu povolání advokáta od povinnosti získat osvědčení o způsobilosti k výkonu tohoto povolání, a sice působení v rámci francouzské veřejné služby, výkon práce ve Francii coby zaměstnanec této služby a praxe v oblasti francouzského práva, jako takové nebyly s to zaručit uskutečnění cílů spočívajících jak v ochraně příjemců právních služeb, tak v řádném výkonu spravedlnosti.
- 36 Pokud však jde o přiměřenost těchto podmínek, je nutno konstatovat, že jelikož mají zajistit – jak vyplývá ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici – aby měl advokát uspokojivou znalost vnitrostátního práva, a to za účelem zajištění cílů spočívajících jak v ochraně příjemců právních služeb, tak v řádném výkonu spravedlnosti, podmínky působení uchazeče v rámci francouzské veřejné služby a výkonu práce ve Francii coby zaměstnanec této služby, překračují rámec toho, co je k dosažení těchto cílů nezbytné. V projednávaném případě nelze *a priori* vyloučit, že uchazeč působící v rámci jiné veřejné služby než je francouzská veřejná služba, zejména pak v rámci unijní veřejné služby, jako je tomu v případě A. Onofrei, se francouzskému právu věnoval mimo francouzské území takovým způsobem, že získal jeho uspokojivou znalost, a to tím spíše – jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí – že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení pro účely posouzení žádosti o osvobození od povinnosti absolvovat odbornou přípravu a mít diplom nestanoví, že by uchazeč musel znát nějakou oblast vnitrostátního práva, která by specificky souvisela s organizací vnitrostátních soudů nebo s řízením před těmito soudy.

- 37 Pokud jde o podmínku, podle níž musí mít uchazeč praxi v oblasti francouzského práva, je třeba uvést, že pokud oprávnění k výkonu povolání advokáta zahrnuje možnost poskytovat poradenství nebo právní pomoc týkající se vnitrostátního práva, členský stát je při vymezení znalostí nezbytných k výkonu tohoto povolání v každém případě oprávněn vyžadovat uspokojivou znalost vnitrostátního práva (obdobně viz rozsudek ze dne 10. prosince 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, bod 46, a v tomto smyslu rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Koller, C-118/09, EU:C:2010:805, bod 39).
- 38 Francouzský zákonodárce tedy mohl v dané oblasti autonomně stanovit své kvalitativní standardy, a v důsledku toho dospět k závěru, že uspokojivou znalost francouzského práva, která zakládá oprávnění k výkonu povolání advokáta, lze získat nejméně osmiletou praxí v oblasti tohoto práva.
- 39 Opatření, které vylučuje, že by uspokojivá znalost francouzského práva, která zakládá oprávnění k výkonu povolání advokáta, mohla být získána praxí pouze v oblasti práva unijního, v tomto rámci nelze s ohledem na cíle uvedené v bodě 35 tohoto rozsudku považovat za nepřiměřené, jelikož nevylučuje zohlednění relevance oblastí, ve kterých dotyčná osoba pracovala v rámci jiné než francouzské veřejné správy.
- 40 Jak konkrétně uvedl generální advokát v bodech 77 a 78 svého stanoviska, úředník nebo zaměstnanec může v rámci svého působení u evropského orgánu vykonávat funkce, které úzce souvisí s vnitrostátním právem členských států.
- 41 Je však třeba zdůraznit, že užitečný účinek článků 45 a 49 SFEU nevyžaduje, aby přístup k odborné činnosti v členském státě podléhal mírnějším požadavkům, než jsou požadavky kladené na osoby, které práva volného pohybu nevyužily (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. prosince 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, bod 50).
- 42 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že články 45 a 49 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že:
- brání vnitrostátní právní úpravě, která vyhrazuje osvobození od podmínek absolvování odborné přípravy a získání osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, které jsou v zásadě stanoveny pro přístup k povolání advokáta, pro určité zaměstnance veřejné služby členského státu, kteří působili v tomtéž členském státě v tomto postavení u správního orgánu nebo ve veřejné správě nebo u mezinárodní organizace, a z nároku na toto osvobození vylučuje úředníky a současné nebo bývalé zaměstnance veřejné služby Evropské unie, kteří v tomto postavení působili u evropského orgánu a mimo francouzské území;
 - nebrání vnitrostátní právní úpravě, která takové osvobození podmiňuje tím, že dotyčná osoba vykonávala právní činnosti v oblasti vnitrostátního práva, a z nároku na toto osvobození vylučuje úředníky a současné nebo bývalé zaměstnance veřejné služby Evropské unie, kteří v tomto postavení vykonávali právní činnosti v jedné či více oblastech unijního práva, pokud nevylučuje zohlednění právních činností zahrnujících praxi v oblasti vnitrostátního práva.

K nákladům řízení

- 43 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Články 45 a 49 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že:

- brání vnitrostátní právní úpravě, která vyhrazuje osvobození od podmínek absolvování odborné přípravy a získání osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání advokáta, které jsou v zásadě stanoveny pro přístup k povolání advokáta, pro určité zaměstnance veřejné služby členského státu, kteří působili v tomtéž členském státě v tomto postavení u správního orgánu nebo ve veřejné správě nebo u mezinárodní organizace, a z nároku na toto osvobození vylučuje úředníky a současné nebo bývalé zaměstnance veřejné služby Evropské unie, kteří v tomto postavení působili u evropského orgánu a mimo francouzské území;
- nebrání vnitrostátní právní úpravě, která takové osvobození podmiňuje tím, že dotyčná osoba vykonávala právní činnosti v oblasti vnitrostátního práva, a z nároku na toto osvobození vylučuje úředníky a současné nebo bývalé zaměstnance veřejné služby Evropské unie, kteří v tomto postavení vykonávali právní činnosti v jedné či více oblastech unijního práva, pokud nevylučuje zohlednění právních činností zahrnujících praxi v oblasti vnitrostátního práva.

Podpisy